

मा. सर्वोच्च न्यायालयातील जनहित

याचिका क्र. १९६/२००१ च्या संदर्भातील

मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे आदेश.

महाराष्ट्र शासन,

ग्राम विकास व जलसंधारण विभाग,

शासन परिपत्रक क्र. संग्रारीयो १००२/प्रक्र ८६/जल १६,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२, दिनांक : ९ डिसेंबर, २००३

परिपत्रक :-

आपणास माहितच आहे की, केंद्र शासनाने धान्य सुरक्षितता व रोजगार निर्मिती या दृष्टी हेतूने संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना देशभर सुरु केलेली आहे. प्रत्येक जिल्ह्याची लोकसंख्या, दारिद्र्य रेषेवरील लोकसंख्येची टक्केवारी व अनुसूचित जाती / जमातीची लोकसंख्या या प्रमाणात हा निधी वाटप करण्यात येतो. हा कार्यक्रम अतिशय प्रभावीपणे व कार्यक्षमरित्या राबविण्यासाठी वारंवार सूचना दिलेल्या आहेत. त्यांची अंमलबजावणी करीत असालच अशी अपेक्षा आहे.

२. या शिवाय गेल्या वर्षी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने जनहित याचिकेच्या अनुषंगाने संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजना व इतर सामाजिक सुरक्षितता योजनेच्या अनुषंगाने विस्तृत मार्गदर्शक तत्वे पाठविलेली आहेत. या निकालाची प्रत आपणास पाठविण्यात आलेली आहे. मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशांचे पालन करणे केंद्र शासन, राज्य शासन तसेच जिल्हा परिषदा व ग्रामपंचायती यांच्यावर बंधनकारक आहे. या आदेशांची अंमलबजावणी न केल्यास मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशाचा अवमान होईल हे आपणास स्पष्ट करण्यात आलेले आहे. मा. सर्वोच्च न्यायालयाने याबाबत प्रत्येक राज्यासाठी एक विशेष आयुक्त नेमलेले आहेत. हे आयुक्त प्रत्येक राज्याला भेटी देवून, भेटीवर आधारित अहवाल सुप्रीम कोर्टाला सादर करतात. या अहवालाच्या संदर्भात मा. सर्वोच्च न्यायालयाने दिलेले आदेश आपणावर बंधनकारक आहेत.

३. मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे आयुक्त यांच्या भेटीवर आधारित संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजनेसंबंधी खालील त्रुटी महाराष्ट्र राज्यात आढळून आलेल्या होत्या.
  - १) महाराष्ट्रातील बऱ्याच जिल्ह्यांनी धान्य उचल व वाटप योग्यप्रकारे केलेली नाही,
  - २) काही ठिकाणी यंत्राद्वारे कामे करण्यात आलेली आहेत,
  - ३) मजुरांना वॉलेवर धान्य व पगार मिळत नाही,
  - ४) ग्राम पातळीवर पुरेशी कामे उपलब्ध होत नाहीत,
  - ५) जिल्हादार संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजनेचे तयार झालेले आराखडे गाथ नियोजनासहित वेबसाईटवर ठेवण्यात येत नाही.

४. वरील त्रुटी दूर करण्यासंबंधी मा. सर्वोच्च न्यायालयाने मा. आयुक्त यांचे मार्फत सूचना दिलेल्या आहेत. या संदर्भात मा. सर्वोच्च न्यायालयाचे आयुक्त यांनी मुंबई येथे दिनांक १/१२/२००३ रोजी बैठक घेऊन, वरील सूचनांचे पूर्णपणे परिपालन करण्याचे आदेश दिलेले आहेत.

५. दिशेवत: अनुसूचित क्षेत्र व नवसंजिवन योजनेच्या भागात विभागीय आयुक्त व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी स्वतः रोजगार नियोजन तसेच धान्य पुरवठा नियोजन प्राहणे अगत्याचे आहे. गेल्या वर्षी राज्यातील अशा संघेदनशील क्षेत्रातील काही भागात धान्य पुरवठा समाधानकारक झालेला नाही. ही बाब लक्षात घेता, भविष्यात रोजगार नियोजन व धान्य सुरक्षितता याबाबत विभागीय आयुक्त आणि मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद यांनी सतर्क असणे आवश्यक आहे.

६. मी आपणास आदेश देत आहे की, वरील त्रुटी तात्काळ दुरुस्त करून संपूर्ण ग्रामीण रोजगार योजनेचे नियोजन, अंमलबजावणी व संनियंत्रण सुधाराचे व शासनास दर महिन्याला यासंबंधीचा अहवाल पाठवावा. या निमित्ताने हेही स्पष्ट करण्यात येत आहे की, जिल्हा पातळीवर जिल्हा परिषदा व ग्रामपंचायती या कार्यक्रमाच्या नियोजनास व अंमलबजावणीस संपूर्णतः जबाबदार आहेत. मा. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी करणे हे या दोन्ही संस्थांवरही बंधनकारक आहे. हा कार्यक्रम पूर्णतः मजूर

प्रधान असून यामध्ये कोणत्याही प्रकारची कामे यंत्राने करू नये हे पुनश्च स्पष्ट करण्यात येत आहे.

७. सदर परिपत्रकाची पोच देण्यात यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

ना. वा. पाटील
(ना. वा. पाटील) ९/१२/२००३
सचिव (जलसंधारण)

प्रति,

अध्यक्ष, जिल्हा परिषद तथा अध्यक्ष निचामक मंडळ,
जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा (सर्व)
मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद तथा
अध्यक्ष, कार्यकारी समिती, जिल्हा ग्रामीण विकास यंत्रणा (सर्व)

प्रति,

सा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य,
सा. मंत्री (जलसंधारण)
सा. मंत्री (ग्राम विकास)
सा. राज्यमंत्री (जलसंधारण)
सा. राज्यमंत्री (ग्राम विकास)
सा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य
सा. आयुक्त, सर्वोच्च न्यायालय, दिल्ली
प्रधान सचिव (ग्राम विकास)
प्रधान सचिव (अन्न, नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण)
सचिव (शालय शिक्षण) (ममन्वय)
विभागीय आयुक्त (सर्व)
अध्यक्ष, ग्रामसेवक संघटना, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक